

INFEKSIYA NAZORATIDA DORI VOSITALARI

MARG'ILON SHAHAR I- SON ALI ABU IBN SINO NOMIDAGI
JAMOAT SALOMATLIGI TEXNIKUMI O'QITUVCHISI

Nishonboyeva Dilbarxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada infeksiyaning kelib chiqish sabablari, infeksiyalarning odam organizimi uchun salbiy ta'sir va oqibatlari yoritilgan. Infeksiya nazoratida dori vositalari ta'siri atroflicha muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: infeksiya, mikroob, organizim, kasallik, superinfeksiya, bemor, virus, mikroorganizim, zamburug', antibiotik.

Infeksiya – patogen mikroob (yoki virus)ning odam yoki hayvon organizmiga kirishi, ko'payishi va ayni vaqtda mikroob bilan organizm o'rtasida o'zaro murakkab munosabat vujudga kelishi. „Infeksiya“ termini ba'zan boshqa ma'noda – kasallik yuqqan paytni, infeksiyon kasallikni, uning mikrobinini ifodalash uchun ishlatiladi. Infeksiya kasallik shaklida, shuningdek, bakteriya tashuvchilik shaklida namoyon bo'ladi. Mikroblarning bir turi qo'zg'atgan kasallik oddiy infeksiya, ikki yoki bir necha turi qo'zg'atgan kasallik aralash infeksiya, yuqumli kasallik bilan og'rib o'tgan ki-shiga takror Infeksiya yuqishi reinfeksiya, mikroblarning muayyan turi za-rar yetkazgan organizmga takror Infeksiya yuqishi superinfeksiya deb ataladi. Ba'zi mikroblar organizmda inaktiv holatda bo'ladi, ammo muayyan sharoitda (kishi o'ta charchaganda, sovuqotganda va b.) patogen xossalari namoyon qila oladi (autoinfeksiya), shuning natijasida kasallik ro'y beradi. Infeksiyaning paydo bo'lishi va o'tishida patogen mikroorganizmlarning quyidagi xususiyatlari muhim rol o'ynay-di:

1) spetsifikligi, ya'ni muayyan biologik turning organizmda yashashi (mas, qizamiqvirusi faqat odam orga-nizmda parazitlik qiladi) va faqat o'zi uchun harakterli infeksiyon kasallikni qo'zg'atishi;

2) virulentligi, ya'ni kasallikka nechog'li sabab bo'la olishi (qarang Virulentlik);

3) muayyan a'zolarida (aksari ichki a'zolarida) joylasha olishi (mas, gonokokk siy-dik yo'llari bilan ko'z shilliq pardasi-da; stafilokokklar va streptokokklar jinsiy a'zolarida; meningokokk miya pardalarida, dizenteriya tayoqchalari yo'g'on ichak de-vorida yashab ko'payadi).

Infeksiyaning paydo bo'lishi va o'tishida makroorganizmning xususiyatlari va ijtimoiy sharoit muhim rol o'ynaydi. Odam organizmi mikroob kirishiga befarq bo'la olmaydi. Odam va hayvonlar organizmi har xil fiziologik va immunologik mexanizmlari borligi tufayli ko'p mikroblarga tabiiy chi-damli bo'ladi (teri va shilliq pardalar ko'p mikroblarni o'tkazmaydi, bezlardan ishlanib chiqadigan shilim-shiq, me'da shirasi, o't, ko'z yoshi va sh. k. ba'zi bakteriyalarni, viruslarni o'ldiradi va hokazo). Odam va hayvonlar organizmi kasallik mikroblarining kirishiga javoban immunitet reaksi-yalarini rivojlantiradi (fagotsitlar mikrobg nisbatan spetsifik aktivla-shadi, antitelolar ishlana boshlaydi, allergiya vujudga keladi). Kasallik yuqqan kishi (bemor, ba'zan sog'lom odam) yoki hayvonlar Infeksiya manbai bo'ladi (mas, ich terlamaaa bemor yoki bakteriya tashuvchi kishi, quturish kasalligida mikroblar

yuqqan it va boshqa hayvonlar Infeksiya manbaidir. Infeksiyani aniqlash uchun turli xil testlar qo'llaniladi. Ba'zi hollarda simptomlar va fizik tekshiruv etarli bo'lishi mumkin, boshqa hollarda qon testlari, siydik sinovlari, tomoq testi, axlat testlari va boshqa tibbiy ko'rish testlari kabi aniqroq Qon testlari yuqori oq qon hujayralari sonini aniqlash uchun ishlatiladi, bu infeksiya belgilaridir. Ushbu test turli xil infeksiyalar uchun qo'llaniladi va infeksiyaning og'irligini aniqlashga yordam beradi. Infeksiya va virus atamalari ko'pincha chalkashib ketadi, lekin ular aslida turli narsalarni anglatadi. Infeksiya – odatda organizmdagi mikroorganizmlarning (bakteriyalar, zamburug'lar, parazitlar) ko'payishi natijasida yuzaga keladigan holat. Mikroorganizmlar tanaga kirganda infeksiyaga olib kelishi mumkin va infeksiya belgilari odatda isitma, yo'tal, burun burunlari, tomoq og'rig'i, bosh og'rig'i, diareya, qusish kabi shikoyatlardir. Infeksiya bakteriya, virus, zamburug'lar yoki parazitlardan kelib chiqishi mumkin. Boshqa tomondan, viruslar mikroskopik o'lchamdagi yuqumli agent sifatida aniqlanadi. Viruslar hujayralarga kiradi va u erda ularning nusxalarini ko'paytirish orqali ko'payadi. Tanadagi virusli infeksiyalar odatda isitma, yo'tal, burun oqishi, charchoq va bosh og'rig'i kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladi. Infeksiyalarni davolash infeksiyaning turi va og'irligiga qarab o'zgaradi. Antibiotiklar ko'pchilik infeksiyalarni davolash uchun ishlatiladigan keng tarqalgan davolash usuli hisoblanadi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, antibiotiklar samarali emas, chunki ba'zi infeksiyalar viruslardan kelib chiqadi. Antiviral preparatlar viruslar keltirib chiqaradigan infeksiyalarni davolash uchun ishlatiladi. Biroq, bu dorilar samarali bo'lishi uchun infeksiyaning dastlabki bosqichlarida olinishi kerak bo'lishi mumkin. Zamburug'li infeksiyalarini davolash uchun antifungal preparatlar qo'llaniladi. Ushbu dorilar odatda infeksiyaning og'irligiga qarab topikal (teriga qo'llaniladi) yoki og'iz orqali (og'iz orqali qabul qilinadi) beriladi. Immunitet tizimi zaif bo'lgan odamlarda infeksiyalarni davolash immunitet tizimini mustahkamlash uchun davolanishni o'z ichiga olishi mumkin. Infeksiyani davolash bilan bir qatorda infeksiyani oldini olish uchun bir necha oddiy qadamlar qo'yilishi mumkin. Ushbu qadamlar qo'llarni muntazam yuvish, emlash, sog'lom ovqatlanish va muntazam jismoniy mashqlar kabi oddiy choralarni o'z ichiga olishi mumkin. Natijada infeksiyalarni erta tashxislash va to'g'ri davolash muhim ahamiyatga ega. Tashxis qo'yish uchun ishlatiladigan testlar infeksiyaning turi va og'irligiga qarab farq qilishi mumkin, davolash esa infeksiyaning turi va og'irligiga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, infeksiyani oldini olish bo'yicha oddiy qadamlar ham tananing immunitet tizimini mustahkamlashi va infeksiyalarning tarqalishini oldini oladi. Siydik testlari siydik yo'llari infeksiyalari yoki buyrak infeksiyalari kabi infeksiyalarni aniqlash uchun ishlatiladi. Ushbu test infeksiya belgilari bo'lgan bakteriyalar yoki boshqa mikroorganizmlarni aniqlashi mumkin. Tomoq testlari tomoq infeksiyalarini tashxislash uchun ishlatiladi. Ushbu test tomoqdagi bakteriyalar yoki viruslarni aniqlay oladi va to'g'ri davolashni ta'minlash uchun ishlatilishi mumkin. Najas testlari ichak infeksiyalarini aniqlash uchun ishlatiladi. Ushbu test diareya yoki boshqa infeksiya belgilari bo'lgan bakteriyalar yoki parazitlarni aniqlashi mumkin. Tibbiy ko'rish testlari infeksiyadan kelib chiqqan zararni ko'rsatish uchun ishlatiladi. Ushbu testlarga rentgen nurlari, magnit-rezonans tomografiya (MRI) va kompyuter tomografiyasi (KT) kiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizov Yu.S. Tibbiy mikrobiologiya va farmakologiya asoslari "Yangi asr avlodi", Toshkent 2015
2. Musabayev E.I. Yuqumli kasalliklar va ularda farmakoterapiya asoslari "O‘zbekiston", Toshkent 2018
3. Alaydarov R. va b. Epidemiologiya va infeksiya nazorati "Fan va texnologiya", Toshkent 2014
4. Zaynutdinov S.S. Klinik farmakologiya va ratsional dori terapiyasi "Abu Ali ibn Sino", Toshkent 2016
5. Mirzayeva Sh.R. Farmatsevtik mikrobiologiya darsligi "Cho‘lpon", Toshkent 2012
6. Islambekov R.Q. Kasalxona ichi infeksiyalari va ularning profilaktikasi "Tibbiyot", Toshkent 2019
7. Hakimov Z.Z. Umumiy farmakologiya: dori vositalarining ta’sir mexanizmlari "O‘qituvchi", Toshkent 2021